

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Տարեկան շինք 66 Արծաթ Մեծիտիկ
Վեցամսեայ 31/4
Սեկ ծանուցումը տողին 2 դուրուշ է
Ստորագրութիւնները կոմիտէի են:
Ստորագրութիւնները ամեն ամսոյն 4ի
եւ 15ին կը սկսին:

Դուրս երբայիք լրագրութեան համար
ծախքը առնողին վրայ է:
Լրագրոյս վերաբերեալ համակ կամ որ
եւ իցէ գրութիւն համարին պիտի
ուղղուի. եւ ասոնց համարն ծախք
քը խրատին վրայ է:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 7 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ՊՐԻՆՏԵՐՆ ԼԵՆՈՒԳՐԱԿԱՆ

ԼՈՒՐԵՐԸ

Լոնտոն 4/16 օրուտ .

Օսմանեան Քոնսուլատէ՝ 35 7/8, 54 :

Փարիզ 4/16 օրուտ .

Օսմանեան Քոնսուլատէ՝ 34 :

Օսմանեան Պանքային բաժիններուն գը.
լուրը 91/2 93/4 :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Մեծեալ շարժումներն ի վեր Եւրոպայէն եկած լուրերը մեծ և անցուստի փոփոխութիւն մը կը ցուցնեն Եւրոպայէն քաղաքականութեան մէջ:

Պարզիւ Մեղիւնը և Եւրոպայի մէջ եղած դաշնակցութիւնը աւելուցնելու, անոր տեղ Պարզիւն Ուստիւնը և Բրուսելի տեղ լուրերէն մէջ նոր դաշնակցութիւն մը կ'ստացանք և կ'ստանանք և կ'ստանանք:

Եւրոպայի կերպարանափոխութեան պատճառ կը ցուցուի նախ ի հաստան ինքզինքն մէջ Մեղիւնը և Եւրոպայի կառավարութեան թուլ վարմանը, որով երեք տեղութեանց միջնորդութիւնն անցոր և ապագային եղած է. երկրորդ Ֆրանքո-Պրուսիական պատերազմէն յետոյ և իշխանաց ժողովը, որուն մէջ Եւրոպայի կայսրը Ուստիւնը Բրուսելի և Պարզիւնը շահուցը դաշնակցութիւնները ըրեր է կրտսէն. Երրորդ Բրուսելի թագաւորին միջնորդութեամբ Ուստիւնը Վ. Նիքոլայի կայսրը ըրած կամ լինելու զած ազատամիտ օրոշումները, որոնք

Լեհաստանի նկատմամբ Պարզիւնը կ'առաջարկէ փարութեան յայտնած բաղձանքը լրացէս կը լեզնեն եղեր:

Եւրոպայի կառավարութեան մէջ փոփոխութիւն մը ըլլալուն հաւանական նշաններ կը տեսնուին, թէ և դեռ պաշտօնական կերպով ըսն մը հրատարակուած չկայ:

Մեկէն թողլով լրագրաց չափազանց ցուցիւնները, որոնք փոքրիկ կայծ մը տեսած ատենին «Արտիկայ» կը կանչեն, և հակասութիւնները որով պարզ հաստատանքին վրայ կը ժխտեն կամ իրար սուտ կը հանեն, նշանակութեան արժանի լուր մը չկայ այս շարժումը բաց ի հեռեւեալ հեռագրական լուրերէն, որոնք դարձեալ հակասութիւն մ'են վերջիվերջ լուրերուն և հետևաբար ստուգութեան կարօտ:

Փարիզ 3/15 օրուտ .

Լեհաստանի ինքզինքն վրայ երեք տեղութեանց միջնորդութեան ծանուցագրերուն պատասխանը եկաւ Բեռլինէն:

Փարիզ 2/14 օրուտ .

Բեռլինի դաշնակցական դեսպան Մոնթեպէլը դուքսն իր առողջութիւնը դարմանելու պատճառաւ երկու ամիս չափ Բեռլինէն հեռանալու հրաման առաւ:

Պարզիւնը Մոնթեպէլի և անոր ղեկին Տէյն Նիւս լրագրիւնները կը տեսնեն թէ Լեհաստանի ինքզինքն վրայ Բեռլինի ժողովը լրագրին ըրած յայտարարութիւններուն նայելով, մեծ տեղութիւնները պիտի տեսնուին Լեհաստանի համար զեջումներ ինքզինքն և Լեհաստանի:

Հաստատի ապստամբութեան զօրութիւնն իրրեւ պատերազմող ծանցելու:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մինչև հիմա դաւառայ կուսակալներուն դրան դարձակալները (Բարու քէհեա) նոյն իսկ կուսակալներէն կընտրուէին և ամասիանին ալ անոնք կը վճարէին:

Այսերական կառավարութիւնը որոշեց որ այսուհետև Բ. Դուռը ընտրելու համար, և ամասիանին ալ տեղութեան զանձէն վճարուին՝ երկու կարգի բաժնիւրէնով: Առաջին կարգիները 7000 զուռ, իսկ երկրորդ կարգիները 5000 զուռ ամասիան պիտի ընդունին:

Եւրոպայի համեմատ կայսերական հրամանաւ:

Պարզիւնը դաւառին դրան դարձակալ անուանեցաւ իւրաքանչիւր Եֆէնտին:

Պանայի, Էքսթերի, Երուսաղիմ և Պէլլիսի դաւառներուն իւրաքանչիւր Եֆէնտին:

Պրուսիայի, Իզմիրի, Պիլիպի, Գալատի դաւառներուն՝ Սապրի պէյը:

Սիւրիայի, Սիւրիայի, Իսթանբուլի դաւառներուն՝ Պիլիպի Եֆէնտին:

Միւսիկի և Բուսիկի դաւառներուն՝ Սապրի Եֆէնտին:

Նիսի և Եֆէնտին դաւառներուն՝ Իսթանբուլ պէյը:

Իսթանբուլի, Նիսի, Իսթանբուլի, Սիւրիայի դաւառներուն՝ Սիւրիայ Եֆէնտին:

Բանտայի, Ալիպիի կղզւոյն և Միջերկրական ծովու կղզիներուն Եֆէնտին պէյը:

Սապրի, Իսթանբուլի, Երուսաղիմայ դաւառներուն՝ Եֆէնտին պէյը:

Գամակիսի, Զալէպի, Ուրֆայի

դաւառներուն՝ Երուսաղիմ Եֆէնտին:

Իսթանբուլի և Իզմիրի դաւառներուն՝ Եֆէնտին:

Միւսիկի և Միւսիկի դաւառներուն՝ Զալէպի Եֆէնտին:

Պանայի, Երուսաղիմ, Սապրի և Էքսթերի դաւառներուն՝ Սապրի Եֆէնտին:

Պանայի, Երուսաղիմ, Սապրի և Էքսթերի դաւառներուն՝ Սապրի Եֆէնտին:

Իսթանբուլի և Պանտապոլի դաւառներուն՝ Իսթանբուլ պէյը:

Իսթանբուլի և Բիւրսիսի դաւառներուն՝ Սապրի Եֆէնտին:

Տրապիզոնի և Սելասի դաւառներուն՝ Եֆէնտին:

Եֆէնտին Տրապիզոն դաւառին՝ Սապրի պէյը:

Իզմիրի դաւառին՝ Զալէպի Եֆէնտին:

Եւրոպայի Բարու քէհեաիւնէն իսկ համար պաշտօնարան մը հաստատուեցաւ Բ. Դուռը, ուր ամեն օր պիտի երթան իրենց պաշտօնին վերաբերեալ գործերուն զբաղելու:

Մեծեալ շարժումը Ս. Եֆէնտինի դաշնակցութեան զինուորական գործողութեանց փորձերէն ետև՝ օգոստոսի ամսին Իսթանբուլ 100 000 զուռու շարժեց. թմբակահարկի վերաբերեալ Վ. սեմ. Զալէպի փաշային:

Նորին Վ. Վ. Լեհաստանի իշխանաւորներն և մայրաքաղաքի մարտաւար ընդհանուր վերաբերեալ Վ. սեմ. Բանտի փաշային առաջին կարգի Օսմանիէ պատուանշան շարժեց:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Պ. Ռեքան դաղդիացւոյն հեղինակած «Վարք Գիտութիւն» անուն գրքին վրայ Մեծիւն Նաբոլէոնի ըրած դատաստանը:

Երկու ամիսէ ի վեր Փարիզի մէջ նոր գիրք մը հրատարակուած է «Ա. արք. Յիսուսի» անունով:

Հեղինակը՝ Պ. Լոնէս Ուրնան իր այս գրքին մէջ Բրիտանոսի աստուածութիւնը կուրանայ, և լոկ իմաստուն մարդ մը կը ծանչէ զԲրիտանոս. Պարզիւն մէջ արդէն 40 000 օրինակէն աւելի ծախուեցաւ այս գրքէն, բայց պարունակած տարօրինակ փարպագեութիւններն ալ զուրաւոր հերքումներ ընդունեցին և կընդունին ողջամիտ ըրիստոնէութեան կողմէն:

Մեր նպատակը ոչ այս նոր գիրքը բնել և ոչ ալ այսպիսի ուրաջողական փարպագեութեան մը ծագումը աղբիւր ծանուցանել է. միայն թէ հեղինակին կարծիքը Եւրոպայի մէջ նոր բան մը չըլլալով, առկէց 45-46 տարի առաջ նոյն կարծիքը ունեցող մէկու մը դէմ մեծն Երուսաղիմի տուած մէկ վեմ պատաս:

Խանը կը փութանք հրատարակել, զոր Խաղիւղի կուսանաց փարձարանի աշակերտու հինքէն մէկը դաղդիական Պրանս լրագրէն թարգմանած է:

Բերիլութեամբ կը հրատարակեն այս թարգմանութիւնը, վասն զի ոչ միայն Խաղիւղի աղջկանց փարձարանին արդիւնքը, այլ յայտնի կը ցուցնեն, ալ և կանոնաւոր կը թուութեան ու լեզուագիտութեան աղջկանց համար ալ ունեցած անժխտելի կարեւորութեանն ու օգտակարութեանը նոր ապացոյց մ'է:

«Մեծն Երուսաղիմ Ս. Հեղինէ կըզգին եղած ատեն, Պէրթուան գորպիւրը որ անոր արտարանացն ընկեր եղած էր, Բրիտանոսի աստուածութեանը դէմ կարծիքներ յայտնելով, աշխարհի նախկին տիրակալերը որ այն ժամանակ մեծ փիլիսոփայ մը դարձեր էր որուն սրանք իսկ ըր մարդկային փառասիրութիւններէ ազատ՝ բարոյական աշխարհին բոլոր տեսարաններուն վրայ կը սաւառնէր, սա յեղափարծ սաստով գորպիւրին խօսքն ընդմիջեց. «Ես զիս մարդ ծանչելով» քեզի կըսեմ որ Բրիտանոս մարդ չէր»:

Ա. Երկը սա խօսքը անհամեմատ պերճախօսութեամբ մեկնելով, ըսաւ:

«Եւրոպայի դաղդիան զօրութիւն մը ունի. չեմ գիտեր ի՞նչ ազդուութիւն կայ անոր մէջ, որ իմացականութեան վրայ կը ներգործէ, և սիրտ կը դրաւէ. Երկիւնք նկատելու ատեն մարդ ինչ որ կ'զգայ, Եւրոպային վրայ մտածելու առնեն ալ նոյնը կ'զգայ. Եւրոպայի գիրք մը չէ, այլ գործող ու զօրաւոր կենդանի էակ մըն է, որ իր լայնածաւալ տարածութեան դէմ կենցող ամեն բան իր մէջը կ'առնու: Եւս՝ այս սեղանին վրայ կեցած սա պատուականագոյն գիրքը կարգալէ չեմ տաղկանար, և ամեն օր նոյն հաճութեամբ կը կարդամ (ու այս միջոցիս կայրին անտաճութեամբ ձեռքն Եւրոպային վրայ դրաւ):»

«Բրիտանոս չփոխուի, իր փարպագեութեան մէջ երբեք չփարպանի, և անոր ամենափոքր ստորաստութեան վրայ իսկ այնպիսի պարզութեան և խորութեան կնիք մը կայ, որ ազգան ու իմաստունը միանգամայն կը նուաճէ, որչափ ալ սա կաւ մտաբերը որ ըլլան:

«Ինչու տեղ մը չգտնուի գեղեցիկ գաղափարաց, բարոյական գեղեցիկ սկզբանց ասանկ շարքապատութիւն մը, որ երկնային գործը դուռնեքուն պէս դեղապատ շաճ կերպով իրարու ետեւէ կուգան, և

մեր հոգւոյն մէջ այն զգացմունքը յառաջ կը բերեն՝ որ կ'զգայ մարդ ամառուան աղբոր գիշեր մը աստղափառ երկինքին անսահման տարածութիւնը նկատելու ատեն:

«Եւրոպայի չէ թէ միայն մեր միտքը պաշարած է, այլ արիւծ ալ է մեր միտքին, և հոգինս այս գիրքով երբեք մոլորելու փառնք չունի:

«Եւրոպայի անգամ մը մեր մտքին տէր ըլլալէն ետքը, մեր սրտին ալ կը տիրէ. նոյն իսկ Եստուած՝ մեր բարեկամը, մեր հայրը, և մեր ճշմարիտ Եստուածը կըլլայ: Սա մը իր գեղեցուցած զաւկին վրայ ալ չմտնի: Հոգին Եւրոպային գեղեցիկութեան յալիւտակուած, ալ ինքզինքն տէր չէ: Եստուած բոլորովին աւելորդ վրայ կը տիրէ, անոր խորհուրդներն ու կարողութիւնները կուղղէ, անկէ ետքը ան հոգին իրենը կըլլայ:

«Ինչ զօրաւոր ապացոյց Գիտութիւն Բրիտանոսի աստուածութեանը: Եսանկ բացարձակ տիրապետութեամբ՝ միայն մէկ նպատակ մը ունի. այսինքն է անհասանելի մտաւորապէս բարեբեր, խղճի մաքրութիւն, ճշմարտին հետ միութիւն, հոգւոյ սրբութիւն:

«Ա. Երկը պէս իմ վերջին ապացոյցը»

ու հարուստ այս մասին բաւական փորձեր ցոյց տուած են . քաղաքակրթութեան լայն իրենց մէջ մտնողներու համար ոչ սակաւ զոհեր բերած են որպէս զի իրենց տղայքները բարոյական եւ ուսումնական ու մտաւորական կրթութեամբ զարդանան : Միայն իր գործերուն մէջ յարաւանդութիւն չունենալու պակասութիւնն պատճառը իր զոհերուն համապատասխանող արդիւնք չունենալն է :

Մեր ազգին ապագան դպրոցներէն կախեալ ըլլալով, ազգային պարտականութիւնը զիս կ'ստիպէ անաչառ խօսիլ այս մասին, եւ մեր դպրոցին արդի փիւսիկն եւ անոր հետեւանաց անկարգութիւնը սիրելի քաղաքակրթաց ամեն մէկուն ուշադրութիւնն առաջ դնելով՝ պիտի յորդորեմ որ այս փափուկ եւ ամենակարեւոր դործը ազգասիրական ոգւով յառաջ տանին, որպէս զի ապագային մէջ ունեցած յոյսերնս փառօք պտտուին :

Մեր դպրոցը՝ ուր հինգ հարիւրի հափաշակները կը յաճախեն տասներեք տարեկան անձանց տեսչութեան յանձնուած է : Հարկ չէ ըսել որ այսչափ մատակերամ տղայոց ապագայ երջանկութեան հոգն ու խնամքը վրան առած ատեն, հոգաբարձութիւնը Աստուծոյ եւ մարդկութեան առջեւ պատասխանատու է : Թէ որ այնչափ բարոյական եւ մտաւորական կրթութեանց դաստիարակութիւնը անձեռնհաս եւ անկարող դաստիարակաց ձեռքը թողուի, ոչ ապագէն մեր ազգը փոխանակ քաղաքակրթութեան մէջ յառաջանալու, իւր ազդեցութեան կործանմանը պիտի դիմէ : Յաջորդ սերունդոց դաստասանը արդար է : Ինչպէս մենք մեր նախորդաց առաքելութիւնները կը գտնենք եւ ազդակործան եւ հայրենաւեր անձանց ոճիրները անխնայ կը դատաւարտենք, այնպէս մեր յաջորդներն ալ մեր դործերը պիտի դատեն, ապագային մէջ մեր բաժինն է՝ օրհնութիւն կամ անէճք, երախտապարտ, դուրս լինելով կամ յաւաքական նախապիւրծ :

Սիրելի քաղաքակրթներ . մեր պարտականութիւններն ստիպողական են եւ մեր վերայ եղած պատասխանատուութիւնը ծանր : Աստուած եւ մարդկութիւնը զմեզ կը պարտաւորեն ազգին մանկաւորն վրայ այն հոգն ու խնամքը ունենալ, ինչպէս մեր անձին վրայ ունինք : Թէ որ ուսումնական տղայքներն անձեռնհաս եւ անկարող դաստիարակաց անուշադրութեան իրենց թանկագին օրերն անցունեն, մենք անոնց բարոյապէս մոռնալու պատճառ պիտի ըլլանք : զանազան մտաւոր լուսաւորութիւնէ դրկելը ոչ միայն զանոնք աշխարհի վրայ ապրի՞նք ընել է, այլ որ մեծն է՝ զանոնք հոգեւոր եւ երկնային բարեմասնութիւններէ դրկել է :

Մեծ զարմանք է որ մեր դպրոցը՝ որուն համար այնչափ զոհեր կը ըլլան, դո՛ւստայնիչ վիճակի մէջ չգտնուի : Տեսնուի թիւը որ անձնութիւններն ամբողջ օրը ու խնամքը իւր վրայ առած է, կրեւի որ վնասած է անոր հետախաղաց ընթացքին . այսու ամենայնիւ եւ թէ անոր յառաջագիտութեան արդիւնք եղող պատճառները իրենց ցոյց տրուի, վստահ եմ որ անոր առաջին առնելու պիտի փութայ :

Սրբէն դպրոցին նիւթական հոգը քաղաքին եօթն եկեղեցեաց յատկացուած արօքը կը մատակարարուի : Այս տուրքը անչարի եւ կամուտի պէս բաւական ապահովեցած է . որովհետեւ քաղաքին բոլոր թաղերը միաբերան կը փափաքին դպրոցին յարասեւ յառաջագիտութեանը, եւ ո՞վ կրնայ ստոր հակառակ զգացումն ունենալ, կը մնայ հոս գիտնալ դպրոցին չառաջանալուն բուն իսկ պատճառը :

Անտարակոյց դպրոցին ներքին տեսչութիւնը եւ հինգ հարիւրի հափաշակ դաստիարակութիւնը այնպիսի վարժապետի մը ձեռք պիտի յանձնուին, որն որ դպրոցական կառավարութեան հմուտ, դաստիարակութեան տեղեակ, բարոյական, բարեմասնական եւ մտաւորական յատկութիւններով զարդարեալ ըլլայ, որպէս զի կարող ըլլայ այնչափ ուսումնաստեն յաջողութեամբ հոգեւոր եւ մարմնաւոր բարեմասնութեամբ զարդացնել, եւ անոնց հոգեւոր եւ մարմնաւոր երջանկութիւնը պարտաւորել : Ուստի դպրոցին հոգաբարձւոյ վրայ պարտ անհրաժեշտ կայ, լաւ ու չազրութիւն ընել դաստաւար ընտրութեան մասին որպէս զի իրենց աշխատութեան պտուղը կարենան վայելել, եւ հետեւաբար Աստուծոյ եւ մարդկութեան առջեւ պատասխանատու չլինան :

Փորձը ցոյց տուաւ մեզ որ հինգ հարիւր աշակերտաց դաստիարակութեան հոգը մինչեւ որ հմուտ դաստիարակի մը չյանձնուի, դպրոցին յառաջագիտութեան անհնար է ըստպան : Սրբի հայրենի լեզուի դաստաւարն անձեռնհաս եւ անկարող ըլլալուն կարծեմ եւ գիտիմք մէջ ոչ ոք անդէս է . եւ իրաց վիճակին այն ատիւններն հասած է, որ վերջի թիւը թափուի մէկ քանի տղայք իրենց հարց դաստիարակը կը գրեն անոր դէմ : Մշակը քրտամբ երկիրը պաշարել կընէ . թէ որ բողոք ու բռնութեան ձեռքը թողու իւր աշխատութիւնները, երկիրը փոխանակ պտոյտ տատակ կը բուսցնէ : Թէ որ արդի դաստաւարն այնչափ կարողութիւն չունի բազմաթիւ տղայոց մը տալ անոր մշակելու բարոյական եւ ուսումնական միջոցներով, ի՞նչ հարկ կայ սպասելու եւ ուրիշ մը չգտնելու աւելի արժանաւոր եւ յարմար այս պաշտօնին : Տղայոց ժամերը թանկագին են . մեր սպագայ բոլոր յոյսերն անոնց վրայ դրած ենք . անոնց պիտի յանձնենք ազգին յառաջագիտութեան մեծ գործը, որպէս զի չայնոնք միշտ կենդանի մնայ աշխարհի վրայ : Յիշենք որ ժամանակի իւր արագընթաց թեւերով մեզի ալ անցանալին հետ պիտի խառնեն : Գոնէ աշխատինք որ անցելոյն դատն եւ ասուր դէպքերը զարձակ տեղի չունենան մեր անհոգութեան մը :

Եւ որովհետեւ մէկ պարտաւորութիւնները զգալի կերպով մեծ է : Պօսոյ համաժողովութեան հանձնարարք մը եւ իմ ամբողջ 5600 զուրու ծախք ընելու ըլլայ՝ ամենայն առատութեամբ կապով : Դպրոցին հոգաբարձութիւնը թող չկարծէ որ եթէ Կ. Պօսոյ քաղաքի հմուտ գաղտնի մը բերելով դպրոցին դաստիարակութեան հոգը անոր յանձնէ՞ իւր ունեցած եկամուտին վրայ ծանրութիւն մը կը լինի :

Լայ : Ի՞նչ վնաս ունի եթէ ամբողջ մէկ երկու հարիւր զուրու ծախք ըլլայ, քանի որ այն փութիկ գոհը ազգին յառաջագիտութեան համար է :

Ուստի կը յորդորեմ սիրելի քաղաքակրթներ . եւ մասնաւորապէս դպրոցին հոգաբարձութիւնը, որ այս մասին հարկ եղած պարտ ու պաշտօն միջոցներն ի գործ դնելու փութան յոգուտ յառաջագիտութեան դպրոցին եւ ի փառս ազգին . որով պիտի ընդունին հաղթարար բերաններէ սրտանուէր օրհնութիւններ :

Մեծարժանապատուութեան ձեռքով
Խոստարձ Ժողով
Ռ. Կ. Պ.

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ա. Նարոյէնի կ'այսրը Լեւոնանի կուսակալ հայազգի Ա. Եմմ. Տալուա փաշային Պատուոյ Լեւոնանի մեծ ժապաւէնը շնորհեց :

— Ուստի թոյնն օգտու . 29 թուով հետեւեալ կը գրեն մեզ .

« Այս տարի Ա. Երաւորեան տոնին առթիւ երկու հազարէն աւելի ուխտաւոր եկան քաղաքս, եւ չորս հինգ օրի չափ կենսով՝ առանց խռովութիւն մը ծագելու խաղաղութեամբ իրենց տեղը դարձան :

« Բաղաբիս առեւտրական վիճակը լաւ է . ցորենի դինը իջած է . ամենէն ընտիր տեսակին դինը 1775 մինչեւ 20 դուրու է . դարին 8 դուրու է : Իրաւ է որ բաւական ցորեն կուգայ շրջակայներէն եւ եկած օրը կը ծախուի, բայց դուրսէն գընդող վաճառականներ չկան, միայն տեղացիները կը գնեն միշտ :

« Երաւորութիւնը մեծ վնաս տուած է հոս, այդինքն զարնուած են եւ բաժնաւոր ցանող երկրագործները մեծապէս վնասուեցան երաւորութեան պատճառաւ :

« Ութ տասն օրէ ի վեր մերթ ընդ մերթ երկրաշարժի թեթեւ ցնցումներ կը լսուին հոս, քաղաքիս ջրհորներուն ջուրերը քաշուած եւ աղբիւրները չորացած ըլլալուն՝ ժողովուրդը մեծ նեղութեան մէջ կը գըտնուի : »

— Բուժելի Ալմուրձիս նահանգէն եկած գիրերուն նայելով՝ տեղեւոյն բնակիչները վերջին ծայր թշուառութեան մէջ ինչեք են, նախ զարհուրել երկրաշարժի մը երեսէ որ քաղաքին մեծ մասն աւերակ դարձուցեր է, երկրորդ մարտիս ներքէ՝ որոնք բոլոր հունձքերը լաւէր սպառել են, եւ վերջապէս խեղճութեան թըշուառութիւնը կատարեալ ըլլալու համար՝ ահալին կարկուտ մը տեղացիք ծագելուն վրայ պատու չէ թողուցեր :

աշխարհս ստեղծող Բանին ի՞նչպէս չհաւատանք :

« Օրէնսդիրներն սա խորհրդաւոր սիրոյն դարձաբար չունենցան, որն որ գըթութեան գեղեցիկ անունն տակ քրիստոնէութեան եղբիւնն է :

« Արովհետեւ վստահի մէջ ի յնայէ չէին զգուշանալ, եւ մարդ ինքզինքը սիրել տալու մէջ իր անկարողութեանը խորին զգացմունքն իր մէջը կը կրէ :

« Աւստի, Բրիտանոս ամենամեծ ըստանալի բանը, մարդասիրութեան թաւաւորութիւնն է : Միայն ինքը կըցաւ մարդոց սիրտը բարձրացնել մինչեւ անտեսանելին, մինչեւ ժամանակի զօր . սա անձնանուիրութիւնը ինքը ստեղծելով, երկինքին ու երկրին մէջ տեղը կայ մը հաստատեց : Դժոխք որ անկեղծաբար անոր կը հաւատան, սա հիմնալի գերբնական, վեհադոյն սէրն է՝ զգանք . զգանք ինքը, զոր մարդուս զօրութիւնն ու միտքը մեկնելու անկարող է, սրբազան հուր՝ զոր այս նոր Պրովէթոսը տուաւ աշխարհին . ժամանակը՝ այն ահագին կործանիչը չափաւոր կրնայ այս սրբազան կրակին ոչ ոյժը սպառել եւ ոչ տեղութիւնը չափել Եւ Նարոյէնն աւելի այս բանին կը զարմանամ, քանզի շատ անգամ ասոր վրայ

մոտճեր եմ. Եւ Բրիտանոսի աստուածութիւնը ցուցնողն սա է :

« Ես ալ շատ հարգելիներ այնպէս վստահ եմ, որոնք ինձի համար կը մեռնեն : (Աստուած չընէ որ բողոքատեմ եւ զօրաց անձնուէր եռանդը քրիստոնէական սիրոյ եռանդին հետ՝ որոնք իրարմէ շատ տարբեր են) : Բայց հարեալ պէտք է որ ես ներկայ ըլլայի, պէտք է որ նայուածքիս եղբարարականութիւնը, ձայնս, վերջապէս գոնէ իմ մէկ խօսքս, եւ նուիրական կրակը սրտերու մէջ կը վառէի : Իրաւ որ հըրապուրիչ մարդկան զօրութեան զարդն ենք ունիմ, բայց զայն մէկու մը չպիտի կրնամ հաղորդել : Իմ զօրագետներէս եւ ոչ մէկը չկրնայ այդ բանին ձեռնհաս ըլլալ . իմ անուան եւ սէրն սրտերու մէջ անհաճոցներէն, ու առանց նիւթական սրտերու մէջ սքանչելիք դործելու կարողութիւնն ու զարգանքը չունիմ :

« Հիմա ես որ Ս. Հեղինէի կողմն եմ, հիմա որ ես միմակ աս ժողովն վրայ զամուսն եմ. ինձի համար ո՞վ կը դատարարի, ու տեղութիւններու կը յաղթէ : Ուր մնային այն մեր վաղըքուշները : Միթէ զեւ կը յիշեն : Եւ որպիսի մէջ ինձի համար ո՞վ կը շարժի : Ո՞վ ինձի հաւատարիմ մնայ . իմ բարեկամներս

ո՞վ են . — Այո՛ երկու կամ երեք հատ կան . թո՛ղ քու հաւատարմութիւնդ անհաճ մնայ, դուք իմ արքայիս մասնակից եղա՛ր ու միմիկարեցի՛ր :

Հոս կայսեր ձայնը հեգնական, տըխուր եւ տրտմական մասնաւոր ձեւ մը առաւ :

« Այո՛, մեր բոլոր կեանքը թաղին եւ վեհապետութեան ամեն փառք փայլեցաւ : Պերթրա՛ն, քու կեանքդ ալ ինձ մով ոսկեգոծեալ մեր պայծառութեամբ անդադարէմ կը ցրանար ինչպէս զնուորաց անկերանոյն գրէթը արեւուն ճառագայթներով : Բայց դժբաղդութիւններ վրայ հասնելով, ոսկին կամայ կամայ նըսեմայաւ, թշուառութեան եւ նախաւոր նոց հեղեղը որ ամեն օր վտանգ կը թափէ եւ վերջին մասն ալ կը տանի : Պերթրա՛ն զօրապետ, մենք ալ ուրիշ բան չենք բաց կապար, եւ քիչ ժամանակէն հոգ պիտի ըլլամ : Ահա սա է մեծամեծ մարդկանց վիճակը : Անտարին ու Աղէքսանդրին վիճակն ալ սա էր : Եւ մարդիկ մեզ կը մոռնան, ու աշխարհակալն մը անունը ինչպէս նախ կայսեր մը անունը միայն վարժարաններու մէջ շարադրութեան նիւթ մը կը ըլլայ : Մեր քաջութեան դործերը իմաստակ վարժապետի մը դատարանին

— Մերաստիպէն սեպտ . 6 թուով հետեւեալ կը գրեն մայրաքաղաքիս Բուռնի տ'Օռլան լրագրին :

« Թուրքալի մօտ օսմանեան սուրհանդակը կոդապոտ աւազակներու խումբէն 15 հոգի կառավարութեան ձեռքն ինկան : Եղած հարցափորձերէն իմացուեցաւ որ Երևանի մէջ չարագործներու ընկերութիւն մը կայ որոց դործողութիւնները քաղաքական նպատակներու հետ կապուած կերպին :

« Մինչեւ ցարդ ձեռք բերուած տեղեկութիւններն ամբողջացնելու համար՝ հարկ է որ աւագակապետ Խատտ պէյը բռնուի, որ Երևանցի է, եւ Ուստիոյ հպատակ յայտնի կերպի թէ այս պէյին խումբն է որ եօթն ութ տարիէ ի վեր կայսերական սուրհանդակները հինգ վեց անգամ ցարկած են, եւ գողութեանց արդիւնքն ալ մէկ քանի լեռներու պէյերուն կուտան եղբիւր որպէս զի ապրստանելու պատրաստ ըլլան :

« Յոյս կայ որ Խատտ պէյն ու իր մնացած ընկերներն ալ քիչ ժամանակէն ձեռք կի յան, վասն զի թիւթատարութեանց վերատեսչին ազդու ջանքերուն վրայ՝ ամեն պէտք եղած միջոցները ձեռք առնուած են չարագործները բռնելու համար : »

— Մատրիտէն եկած վերջին լուրերը կը ծանուցանեն, թէ Մանիկեան կղզին պատահած ահագին երկրաշարժէն քնաւորներուն համար Սպանիայի մէջ հաւաքուած գրականական նպաստը մինչեւ ցայսօր մէկուկէս միլիոն թալէնթի հասեր է :

— Ղազդիսիան Բէյի լրագիրը կըսէ թէ Սուէ յիշ ջրանցքին վրայօք Ղուպար փաշային Փօրիկ տարած պայմանները գրեթէ անընդունելի են : Արհարձուի, կըսէ յիշեալ լրագիրը, թէ Ղազդիոյ կառավարութիւնը վախճանեալ փոխարքային եւ Պ. Լեւեթի մէջ որոշուած պայմաններուն կառարեալ եւ պարզ գործադրութիւնը պիտի սկսանք :

Հետեւեալ նամակներուն հրատարակութիւնը կը խորհուր մենէ :

1863 6 սեպտ . Կ. Պօսիս .
« Մեծարգոյ խմբագիր Մատիս ազգօգուտ լրագրոյ :

« Եթէ յարգելն ու պատուելը մարդկային պարտք մ'է, անոնց փոխարէն շեւորհալարութիւնն ու երախտագիտութիւնն ալ իրաւունք մ'է . վասն զի պարտքն ու իրաւունքը մէկմէկ կը ծնանին, թե թեւ կը քայնեն, մէկ տեղ կայրին եւ մէկ տեղ կը մեռնին :

« Այո՛ թէ՛ Սամաթիոյ եւ թէ՛ Մայր եկեղեցեաց թաղերու պատուարժան հա-

տակ կի յան, որ ուղածին պէս զմեզ կամ կը պարտաւէ կամ կը ներքողէ :

« Մարդիկ մեծն Լուգովիկոս ԺԴ ին վրայ ո՛րչափ զանազան դատաստաններ ընելու համարձակեցան . — Մեծ թաւաւորը մեռնելուն պէս, Ա. Երաւորեան քաղաքը ննջարանին մէջ առանձին ձգուեցաւ, պալատականներն անոր վրայ անվոյթ էին եւ գուցէ կը ծաղրէին ալ : Անկա ալ իրենց տեղը չէր, այլ գիտի մը, դադալ մը, գերեզման մը, եւ մօտալուտ լուծման ստիպում մը :

« Այլեւան մը ետք . . . ահա իմ վիճակս, սակաւ ինձի ալ պիտի պատահի :

« Եւգլիական սակաւապետութեան նէն սպաննուած, ժամանակէն յառաջ կը մեռնիմ, եւ մարմինս հողին պիտի տրուի ուր որդերուն ճարակ ըլլայ : Ահա մեծն Նարոյէնի մօտալուտ վիճակը : Իմ խոր թշուառութեանս, եւ քարոզուած, սիրուած, պաշտուած ու բոլոր տիեզերքին մէջ կենդանի մնացած Բրիտանոսի յաւիտեական թաղաւորութեանը մէջ տեղ ի՞նչ մեծ վեհ կայ : Ես իկա մեռնիմ է, ապրիլ չէ՞ մի . ահա Բրիտանոսի, ահա Աստուծոյ մահը : »

Թարգմանեաց
Նոյեմբ. 8. Գեորգեան :

